

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор закладу вищої освіти з
науково-педагогічної роботи
доц. Володимир ХОДОРОВСЬКИЙ

“ 01 ” 08 ” 2023 р.

**ДОВІДНИК ДЛЯ СТУДЕНТА
(СИЛАБУС)
з вивчення навчальної дисципліни
МЕДСЕСТРИНСТВО В ХІРУРГІЇ**

Галузь знань _____ 22 Охорона здоров'я _____

Спеціальність _____ 223 Медсестринство _____

Освітньо-професійний ступінь _____ фаховий молодший бакалавр _____

Курс навчання _____ II _____ (на основі повної загальної середньої освіти) _____

Форма навчання _____ денна _____

Кафедра догляду за хворими та вищої медсестринської освіти

Схвалено на засіданні кафедри догляду за хворими та вищої медсестринської освіти
(протокол № 17 від “30” травня 2023 року)

Завідувач кафедри догляду за хворими та вищої медсестринської освіти
д.мед.н., професор _____ Ігор ПЛЕШ

Схвалено предметною цикловою комісією з хірургічних та акушерсько-гінекологічних
дисциплін
(протокол №7 “15” червня 2023 року)

Голова предметної циклової комісії з хірургічних та акушерсько-гінекологічних дисциплін
к.мед.н., асистент _____ Наталія ВОЛОШИНОВИЧ

Чернівці – 2023

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Кафедра	догляду за хворими та вищої медсестринської освіти
Прізвище, ім'я, по батькові науково-педагогічних працівників, посада, науковий ступінь, вчене звання, e-mail	Перижняк Алла Іванівна, к.мед.н. викладач фахового коледжу БДМУ peryzhniak.alla@gmail.com Кашул Марина Олександрівна викладач фахового коледжу БДМУ marina.kashul@gmail.com
Веб-сторінка кафедри на офіційному веб-сайті університету	https://www.bsmu.edu.ua/doglyadu-za-hvorimi-ta-vishhoyi-medsestrinskoyi-osviti/
Веб-сайт кафедри	http://doglad.bsmu.edu.ua/
E-mail	vmo@bsmu.edu.ua
Адреса	м.Чернівці, вул. Руська, 87
Контактний телефон	+38 (0372) 58-55-57

2. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Статус дисципліни	Нормативна
Кількість кредитів	7
Загальна кількість годин	210
Лекції	26
Практичні заняття	102
Самостійна робота	82
Вид заключного контролю	модульний контроль

3. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (АНОТАЦІЯ)

Вивчення дисципліни “Медсестринство в хірургії” має важливе значення для майбутніх медичних сестер, які, працюючи самостійно, повинні вміти надавати кваліфіковану долікарську медичну допомогу, виконувати хірургічні медичні маніпуляції з діагностичною і лікувальною метою, проводити лікувально-профілактичні заходи тощо.

Суть медсестринства в хірургії полягає в наданні компетентної і спеціалізованої медичної допомоги пацієнтам, які потребують хірургічного лікування та організації діяльності медичної сестри при хірургічних захворюваннях. Основу цієї діяльності становить реалізація медсестринського процесу. Головну роль у ньому відіграє медична сестра, яка в межах своєї компетенції надає медичні та медсестринські послуги, спрямовані на зміцнення здоров'я пацієнта, запобігання захворюванням, стабілізацію стану та видужання. Вона працює в тісному контакті з пацієнтом з метою сприяння успішній діагностиці, задоволення його потреб, вирішення дійсних і супутніх проблем, пов'язаних із захворюванням, та ефективного лікування й реабілітації.

Потреба в медсестринському процесі універсальна. Вона передбачає надання кваліфікованого догляду за пацієнтом, опіки над ним у широкому сенсі (побутовому, соціальному, духовному, національному з точки зору традицій).

Медична сестра обговорює з пацієнтом питання медсестринського процесу, першочерговості та послідовності надання медсестринських послуг, догляду. Важливою умовою успішного медсестринського процесу є вміння медичної сестри уважно вислухати пацієнта, визначити спільно з ним пріоритетні напрями діяльності, що має принести пацієнту психологічний та фізичний комфорт і значне полегшення.

За навчальним планом “Медсестринство в хірургії” починають вивчати вже на другому році навчання.

Види навчальних занять згідно з навчальним планом:

— лекції;

- практичні заняття;
- самостійна (індивідуальна) позааудиторна робота студентів.

Самостійна позааудиторна робота студентів спрямована на самостійний пошук тематичної літератури, самостійне вивчення фрагментів навчальної програми, виконання індивідуальних завдань викладача.

4. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Перелік нормативних документів:

- Положення про організацію освітнього процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu-u-udnzu-bukovinskij-derzhavnij-medichnij-universitet.pdf>);
- Інструкція щодо оцінювання навчальної діяльності студентів БДМУ в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/bdmu-instrukcziya-shhodo-ocziynyuvannya-%D1%94kts-2014-3.pdf>);
- Положення про порядок відпрацювання пропущених та незарахованих занять (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/reworks.pdf>);
- Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/polozhennya-pro-apelyacziyu-rezultativ-pidsumkovogo-kontrolyu-znan.pdf>);
- Кодекс академічної доброчесності (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/kodeks_academic_faith.pdf);
- Морально-етичний кодекс студентів (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/ethics_code.docx);
- Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/antiplagiat-1.pdf>);
- Положення про порядок та умови обрання студентами вибіркового дисциплін (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/nakaz_polozhennyh_vybirkovi_dyscypliny_2020.pdf);
- Правила внутрішнього трудового розпорядку Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/17.1-bdmu-kolektivnij-dogovir-dodatok.doc>).

4.2. Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів без використання зовнішніх джерел інформації;
- списування під час контролю знань заборонені;
- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

4.3. Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами вищої освіти:

- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;
- дотримання правил внутрішнього розпорядку університету, бути толерантними, добро- зичливими та виваженими у спілкуванні зі студентами та викладачами, медичним персоналом закладів охорони здоров'я;
- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики.

4.4. Політика щодо відвідування занять здобувачами вищої освіти:

- присутність на всіх навчальних заняттях (лекціях, практичних

(семінарських) заняттях, підсумковому модульному контролю) є обов'язковою з метою поточного та підсумкового оцінювання знань (окрім випадків з поважних причин).

4.5. Політика дедлайну та відпрацювання пропущених або незарахованих занять здобувачами вищої освіти:

- відпрацювання пропущених занять відбувається згідно з графіком відпрацювання про- пущених або незарахованих занять та консультацій.

5. ПРЕРЕКВІЗИТИ І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ)

Перелік навчальних дисциплін, на яких базується вивчення навчальної дисципліни	Перелік навчальних дисциплін, для яких закладається основа в результаті ви-вчення навчальної дисципліни
Анатомія людини	Громадське здоров'я та громадське медсестринство
Фізіологія	Медсестринство в геронтології, геріатрії та паліа-ти-вній медицині
Мікробіологія	Медсестринство в сімейній медицині
Фармакологія та медична рецептура	Медична та соціальна реабілітація
Основи медсестринства	Анестезіологія та реаніматологія
Основи психології та міжособове спілкування	Медсестринство в онкології

6. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

6.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Медсестринство в хірургії» є підготовка компетентних медичних сестер, які будуть здатні надавати високоякісну медичну допомогу пацієнтам хірургічних відділень стаціонару та поліклініки, які потребують хірургічного втручання: спостерігати за хворими, оцінювати їхній стан, досконало володіти технікою медсестринських маніпуляцій, складати план медсестринського догляду за пацієнтом, доглядати за хворими, надавати першу долікарську допомогу, проводити профілактику післяопераційних ускладнень, пропагувати здоровий спосіб життя.

6.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Медсестринство в хірургії» є:

- ознайомлення із правовими аспектами організації хірургічної допомоги;
 - вивчення основних обов'язків та умов роботи середнього медичного персоналу у хірургічному стаціонарі;
 - засвоєння хірургічної термінології та основ хірургічного ризику;
 - вивчення організації роботи хірургічного стаціонару та операційного блоку;
 - знайомство студентів з основами медичної психології, етики та деонтології в хі-рургії;
 - навчання студентів медичним процедурам та маніпуляціям;
 - засвоєння практичних навичок із надання невідкладної долікарської допо-моги хворим із хірургічною патологією;
- забезпечення догляду за хворими у хірургічних стаціонарах, у тому числі у хоспісних закладах.

7. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ФОРМУВАННЮ ЯКИХ СПРИЯЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА:

1.1. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів нав- чання у Стандарті).

Згідно з вимогами стандарту дисципліна забезпечує набуття студентами **компетентностей**:

7.1. інтегральна здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання в медичній галузі або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів відповідної науки та може характеризуватися певною невизначеністю умов; відповідальність за результати своєї діяльності; здійснення контролю інших осіб у визначених ситуаціях.

7.2. загальні:

- ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.

7.3. спеціальні (фахові, предметні):

- СК 1. Здатність до застосування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.
- СК 2. Здатність до вміння задовольняти потреби пацієнта протягом різних періодів життя (включаючи процес умирання), шляхом обстеження, діагностики, планування та виконання медичних втручань, оцінювання результату та корекції індивідуальних планів догляду та супроводу пацієнта.
- СК 3. Здатність до самоменеджменту у професійній медичній діяльності.
- СК 6. Здатність до роботи в мультидисциплінарній команді при здійсненні професійної діяльності, для ефективного надання допомоги пацієнту протягом життя, з урахуванням усіх його проблем зі здоров'ям.
- СК 7. Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.
- СК 9. Здатність до використання сукупностей професійних навичок (умінь) при підготовці та проведенні діагностичних досліджень та застосуванні дезінфікуючих і лікарських засобів у професійній діяльності.
- СК 10. Здатність до забезпечення безпеки пацієнта, дотримання принципів інфекційної та особистої безпеки, збереження здоров'я у процесі здійснення догляду, виконання маніпуляцій, процедур, при переміщенні та транспортуванні пацієнта, наданні екстреної медичної допомоги.
- СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).
- СК 13. Здатність до використання професійно профільованих знань, умінь та навичок для здійснення санітарно-гігієнічних і лабораторних досліджень, протиепідемічних та дезінфекційних заходів.
- СК 14. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.
- СК16. Здатність проводити медичну та соціальну реабілітацію з метою відновлення здоров'я населення.

8. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна “Медсестринство в хірургії”.

РН 4. Вести медичну документацію за формами, встановленими нормативно-правовими документами.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійс-

сненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

РН 7. Застосовувати паліативну компетентність при роботі з пацієнтами, їх оточенням, медичними та соціальними працівниками під час здійснення професійної діяльності.

РН 8. Вживати заходи спрямовані на створення безпечного лікарняного середовища та дотримання лікувально-охоронного режиму, в інтересах збереження власного здоров'я та зміцнення здоров'я пацієнта .

РН 9. Розпізнавати й інтерпретувати ознаки здоров'я і його змін, хвороби чи інвалідності (оцінка/діагноз), обмежень можливості повноцінної життєдіяльності та визначати проблеми пацієнтів при різних захворюваннях і станах.

РН 10. Вміти проводити підготовку пацієнта до лабораторних, інструментальних та інших досліджень, здійснювати забір біологічного матеріалу та проб, скеровувати до лабораторії.

РН 11. Застосовувати лікарські препарати та медикаменти при здійсненні професійної діяльності.

РН 12. Виконувати медичні маніпуляції та процедури відповідно до фахових протоколів, алгоритмів, включаючи надання послуг з первинної медичної допомоги в складі команди первинної медичної допомоги .

РН 13. Надавати екстрену та невідкладну долікарську медичну допомогу.

РН 16. Вживати заходи, спрямовані на специфічну та неспецифічну профілактику захворювань.

РН 18. Дотримуватися правил ефективної взаємодії в команді для надання якісної медичної допомоги різним категоріям населення.

РН 19. Здійснювати взаємозалежні професійні функції з метою забезпечення якісної медичної допомоги населенню.

В результаті вивчення навчальної дисципліни “Медсестринство в хірургії” студент повинен

8.1. Знати:

- принципи санітарно-протиепідемічного режиму в лікувальних закладах;
- принципи організації роботи відділень хірургічного профілю;
- роль і завдання медичної сестри в лікувально-діагностичному процесі; направлення і транспортування хірургічних хворих за призначенням; універсальні потреби людини;
- етіологію, основні клінічні симптоми хірургічних захворювань;
- методи об'єктивного обстеження, діагностику, принципи лікування хірургічних хворих;
- принципи планування й організації індивідуального догляду за хірургічними хворими;
- тактику медичної сестри при наданні екстреної долікарської допомоги; принципи медичної етики й деонтології, міжособистісні аспекти спілкування;

8.2. Вміти:

- забезпечити дотримання суворої асептики та інфекційної безпеки пацієнта й медичної сестри під час роботи в стаціонарі та поліклініці, в операційній, перев'язувальній тощо;
- готувати пацієнтів до хірургічних втручань;
- досконало володіти технікою медсестринських маніпуляцій у хірургічній клініці;
- володіти основами фіксуючої техніки — десмургії, транспортувальної та лікувальної іммобілізації; виконувати обов'язки операційної, перев'язувальної, процедурної або палатної медичної сестри; надавати невідкладну допомогу при найпоширеніших хірургічних захворюваннях;
- проводити на достатньому професійному рівні догляд за хворими хірургічного профілю;
- вирішувати деонтологічні завдання, пов'язані з професійною діяльністю, володіти

- навичками
- професійного спілкування.

8.3. Демонструвати:

- володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та принципами фахової субординації у загальній хірургії.
- володіння навичками організації режиму і догляду за хірургічними хворими, виконувати необхідні медичні маніпуляції:
- методи обробки рук хірурга та операційного поля;
- методи підготовки до використання перев'язочного матеріалу, операційної білизни, хірургічного інструментарію, шовного матеріалу;
- навички надання першої допомоги хворим із кровотечами різної локалізації;
- визначення групової та резус-належності крові;
- проведення проб на сумісність крові донора та реципієнта;
- техніку переливання компонентів крові;
- надання невідкладної допомоги при виникненні посттрансфузійних ускладнень;
- спостереження за пацієнтом під час переливання компонентів крові;
- накладання бинтових та гіпсових пов'язок.
- принципів фахової субординації в системі лікар – медична сестра – молодший медичний персонал;
- правил заповнення медичної документації хірургічного стаціонару;
- правил та послідовності проведення розпитування і огляду хворого;
- загальних правил зберігання ліків в стаціонарі, класифікації лікарських засобів та розподілу їх за групами для зберігання;
- застосування методів сучасної антисептики і асептики;
- організації роботи в операційній, в чистій та гнійній перев'язочних, особливостей догляду за хворими в перев'язочних;
- особливостей догляду за хворими, оперованими на голові, шиї, грудній клітці, на органах черевної порожнини, промежині, кінцівках;
- особливостей догляду за хворими із закритими та відкритими пошкодженнями різної локалізації;
- особливостей догляду за хворими із термічними пошкодженнями;
- правил підготовки до використання інструментарію та витратних матеріалів хірургічним хворим;
- правил організації дієтичного харчування хворих хірургічного стаціонару;
- чинних наказів МОЗ України.

9. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни упродовж двох років відводиться всього 360 годин, 12 кредитів ЄКТС.

Дисципліна «Медсестринство в хірургії» містить 2 модулі.

Денна форма	Кількість годин, у тому числі				Рік навчання, семестр	Вид контролю
	Всього годин/ кредити	Аудиторних		СРС		
		Лекції	Практичні Заняття			
Модуль 1	210/7	26	102	82	2 рік навчання, III-IV	Модульний контроль №1

					семестри	
Модуль 2	150/5	24	90	36	3 рік навчання, V-VI семестри	Модульний контроль №2

На другому курсі студенти вивчають модуль №1.

Модуль 1. Медсестринство в загальній хірургії

На вивчення навчальної дисципліни на другому курсу відводиться 210 год., 7 кредитів ECTS

Програма модуля №1 структурована на 2 змістові модулі:

Змістовий модуль 1. Обстеження пацієнта. Профілактика хірургічної інфекції.

Гемостаз.

9.1. Конкретні цілі вивчення змістового модулю 1:

- вивчити організацію та структуру хірургічної служби України, основні хірургічні заклади військової та цивільної медицини;
- засвоїти уявлення про етіологію, патогенез, клінічні симптоми та синдроми, перебіг хвороби, діагноз, прогноз хвороби, види лікування;
- оволодіти навичками впровадження в хірургічну практику медсестринського процесу, його етапів;
- засвоїти принципи медичної етики і деонтології при обстеженні, лікуванні, догляді за пацієнтами та під час спілкування з їхніми родичами;
- оволодіти методикою збирання паспортних даних, скарг хворого, історії теперішньої проблеми, анамнезу захворювання, анамнезу життя, в тому числі сімейного й алергологічного;
- оволодіти методикою проведення огляду пацієнта, пальпації, визначення пульсу порівняльної перкусії легенів; визначення відносної тупості серця, аускультативних легенів і серця;
- оволодіти навичками спілкування і взаємовідносин у системі медична сестра—пацієнт—сім'я пацієнта;
- оволодіти навичками приготування і підготовки до стерилізації хірургічних інструментів, білизни, перев'язувального матеріалу, гумових виробів та апаратів з оптичною системою;
- засвоїти техніку обробки рук за методом Спасокукоцького—Кочергіна, розчинами перворуру(C-4), хлоргексидину біглюконату, стериліуму та іншими сучасними препаратами;
- оволодіти навичками самостійного надягання стерильного халата, маски, гумових рукавичок, а також знімання використаного одягу та рукавичок;
- ознайомитися з фізичними і хімічними властивостями антисептичних речовин;
- засвоїти способи зупинки кровотечі: накладання джгута або джгута-закрутки, стискальної пов'язки, пальцевого притиснення артерії, тугої тампонади рани, накладання кровоспинного затискача на судину і перев'язування їх у рані та на протязі (на фантомі), охолодження;
- засвоїти техніку визначення груп крові системи АВ0 стандартними та цоліклональними сироватками анти-А і анти-В та визначення резус-належності сироваткою анти-D;
- засвоїти техніку проведення проб на сумісність крові донора та реципієнта;
- засвоїти визначення придатності консервованої крові та її препаратів.

9.2. Тематична структура змістового модулю 1:

Тема 1. Обстеження пацієнта медичною сестрою.

Оволодіння методикою збирання паспортних даних. Заповнення паспортної частини амбулаторної картки і медичної картки стаціонарного хворого. Оволодіння методикою збирання основних скарг хворого, деталізація їх. Оволодіння методикою збирання історії теперішньої проблеми, анамнезу захворювання, анамнезу життя, в тому числі сімейного й алергологічного. Ознайомлення з методикою проведення огляду пацієнта. Засвоєння методики пальпації. Пальпація шкіри, лімфатичних вузлів, грудної клітки, органів черевної порожнини (поверхнева і глибока). Визначення пульсу і його характеристика. Ознайомлення з методикою порівняльної перкусії легень; визначення відносної тупості серця. Ознайомлення з методикою аускультації легень і серця.

Тема 2. Обстеження пацієнта медичною сестрою. Обхід хворих хірургічного відділення з метою збирання паспортних даних, основних скарг, анамнезу. Демонстрація викладом і засвоєння студентами методів сестринського об'єктивного обстеження хворих з різною хірургічною патологією: огляду, пальпації, перкусії й аускультації. Відпрацювання навичок спілкування і взаємовідносин у системі меди-

чна сестра—пацієнт—сім'я пацієнта.

Тема 3. Профілактика хірургічної інфекції в діяльності медичної сестри. Приготування і підготовка до стерилізації хірургічних інструментів, білизни, перев'язувального матеріалу, гумових виробів та апаратів з оптичною системою.

Тема 4. Профілактика хірургічної інфекції в діяльності медичної сестри.

Способи укладання однорідного та різноманітного матеріалу, маркування, транспортування ізберігання стерилізаційних коробок (біксів). Стерилізація тазів для оброблення рук.

Тема 5. Профілактика хірургічної інфекції в діяльності медичної сестри. Техніка оброблення рук за методом Спасокукоцького—Кочергіна, розчинами первомуру (С-4), хлоргексидину біглюконату, стериліуму та іншими сучасними препаратами. Самостійне надягання стерильного халата, маски, гумових рукавичок, а також знімання використаного одягу та рукавичок.

Тема 6. Профілактика хірургічної інфекції в діяльності медичної сестри. Ознайомлення з фізичними і хімічними властивостями антисептичних речовин. Ознайомлення з методиками стерилізації та зберігання шовного матеріалу. Приготування перев'язувального матеріалу, білизни, халатів, масок і рукавичок до стерилізації та укладання їх у стерилізаційні коробки. Завантаження парового стерилізатора автоклава, спостереження за ходом стерилізації та розвантаження. Контроль стерилізації.

Тема 7. Профілактика хірургічної інфекції в діяльності медичної сестри. Підготовка хірургічних інструментів до стерилізації після чистих і гнійних операцій. Контроль оброблення на залишки крові та мийного розчину. Режим стерилізації з урахуванням анаеробної інфекції, гепатиту В і СНІДу.

Тема 8. Гемостаз. Засвоєння способів зупинки кровотечі: накладання турнікету, джгута або джгута-закрутки, стискальної пов'язки, пальцевого притиснення артерії, тугої тампонади рани, накладання кровозупинного затискача на судини і перев'язування їх у рані та на протязі (на фантомі), охолодження.

Тема 9. Гемостаз. Принципи й тактика надання першої медичної допомоги під час зовнішніх і внутрішніх кровотеч, шоківий індекс, оцінювання стану хворого. Транспортування і госпіталізація. Клінічний аналіз перебігу хвороби пацієнта та аналіз медичних карт, особливості консервативного й оперативного лікування.

Тема 10. Гемостаз. Робота в операційній, перев'язувальній, маніпуляційній: ознайомлення з остаточним гемостазом за допомогою фізичних, хімічних і біологічних методів.

Тема 11. Гемостаз. Участь у проведенні інструментального обстеження і догляду за хворими в стаціонарі.

Тема 12. Тактика медичної сестри при гемотрансфузіях. Визначення груп крові системи АВ0 стандартними сироватками та цоліклонами анти-А і анти-В. Визначення резус-належності реагентом анти-D супер.

Тема 13. Тактика медичної сестри при гемотрансфузіях. Проведення проб на сумісність крові донора та реципієнта. Визначення придатності консервованої крові та її препаратів.

Тема 14. Тактика медичної сестри при гемотрансфузіях. Участь у визначенні групи крові та резус-належності донора і хворого, проведення проб на індивідуальну сумісність, резус-сумісність, біологічної проби. Робота в маніпуляційному кабінеті та пункті взяття крові. Догляд за хворими під час і після переливання крові. Участь у заповненні документації. Робота в маніпуляційному кабінеті та пункті взяття крові.

Тема 15. Контроль засвоєння змістовного модуля №1 «Обстеження пацієнта. Профілактика хірургічної інфекції. Гемостаз».

Змістовий модуль 2. Знеболення. Неоперативна та оперативна хірургічна техніка. Догляд за хворими при ушкодженнях та травмах

9.3. Конкретні цілі вивчення змістового модулю 2:

- вивчити апаратуру для наркозу, правила техніки безпеки і роботи з наркозними та дихальними апаратами;
- ознайомитися з основними лікарськими засобами для загальної і місцевої анестезії;
- засвоїти способи забезпечення прохідності дихальних шляхів і боротьби з можливими ускладненнями знеболювання;
- ознайомитися з технікою приготування стола анестезіолога, ведення наркозної картки, спостереження за життєво-важливими функціями організму: ЦНС, диханням і серцево-судинною системою;
- засвоїти навички надання першої допомоги під час блювання, регургітації, асфіксії, зупинки серця;
- оволодіти технікою асистування під час проведення місцевої анестезії та новокаїнової блокади хірургічним хворим;
- вивчити мету і принципи транспортної іммобілізації;
- засвоїти особливості використання штатних шинних комплектів, пневмошин;
- засвоїти властивості та якість гіпсу, види гіпсових пов'язок;

- вивчити правила накладання гіпсових пов'язок;
- засвоїти техніку накладання м'яких пов'язок: на голову й шию, грудну клітку і плечовий суглоб, ділянку живота і таза, верхню та нижню кінцівки;
- ознайомитися із застосуванням бандажа та суспензорія, еластичних і трубчастих бинтів;
- вивчити види хірургічних операцій: залежно від терміновості, за методами видалення патологічного вогнища, реконструктивні та пластичні;
- вивчити сучасні загальні хірургічні інструменти: для розсікання і зшивання тканин, для захоплення і фіксації, для розширення рани, зупинка кровотечі. Спеціальні інструменти для операцій на окремих органах;
- засвоїти елементи операцій: розсікання тканини, гемостаз, фіксація тканин, видалення патологічного вогнища, з'єднання та дренування рани;
- оволодіти навичками складання наборів інструментів для операцій на кістках, органах черевної та грудної порожнини, для трепанації черепа, трахеостомії, первинного хірургічного оброблення рани, скелетного витягання, венесекції;
- оволодіти навичками заповнення медичних карток стаціонарних хворих;
- оволодіти навичками вивчення місцевих проявів захворювання: огляд, перкусія, пальпація, аускультация та різні вимірювання симетричних частин тіла;
- засвоїти методику оцінювання результатів лабораторних та інших методів обстеження хворих;
- вивчити особливості ведення документації постової сестри;
- ознайомитися з роботою перев'язувального, процедурного кабінетів;
- оволодіти навичками участі у підготовці до планової й ургентної операцій;
- оволодіти навичками проведення премедикації;
- оволодіти навичками підготовки операційного поля;
- оволодіти навичками транспортування хворих в операційну;
- оволодіти навичками роботи у відділенні реанімації й інтенсивної терапії, у хірургічному відділенні;
- засвоїти принципи профілактики ускладнень після операцій, виконання призначень лікаря;
- ознайомитися з функціонально-діагностичною апаратурою і лабораторним контролем за хворими;
- оволодіти навичками ведення документації ВРІТ.
- ознайомитися з роботою в травматологічному відділенні;
- оволодіти навичками надання першої медичної допомоги на етапах евакуації;
- ознайомитися з різними методами лікування травматологічних хворих;
- оволодіти навичками догляду за травматологічними хворими;
- ознайомитися із принципами аналізу рентгенограм травматологічних хворих;
- оволодіти технікою накладання й зняття гіпсових пов'язок;
- оволодіти технікою підготовки шини Белера;
- оволодіти навичками підбору інструментів для скелетного витягання;
- оволодіти технікою зняття швів у хворих після операції;
- оволодіти навичками підбору необхідних інструментів для первинного хірургічного оброблення ран;
- засвоїти принципи лікування потерпілих з гнійними ранами залежно від фази ранового процесу;
- оволодіти навичками накладання м'яких клеолових і бинтових пов'язок;
- оволодіти навичками з надання першої медичної допомоги потерпілим з термічною травмою;
- оволодіти методами визначення глибини та площі опіку;
- навчитися проводити клінічний аналіз перебігу хвороби в пацієнтів з опіками, відмороженнями;
- оволодіти навичками надання першої медичної допомоги на догоспітальному етапі;
- засвоїти принципи організації догляду за хворими з опіками і відмороженнями;

- оволодіти технікою проведення некротомії та перев'язок у опікових хворих;
- навчитися проводити клінічний аналіз перебігу хвороби в пацієнтів з електротравмою;
- засвоїти принципи проведення лікувальних заходів в умовах відділення реанімації та інтенсивної терапії.

9.4. Тематична структура змістового модулю 2:

Тема 1. Знеболювання в діяльності медичної сестри. Вивчення апаратури для наркозу, правил техніки безпеки і роботи з наркозними та дихальними апаратами. Ознайомлення з основними лікарськими засобами для загальної і місцевої анестезії.

Тема 2. Знеболювання в діяльності медичної сестри. Способи забезпечення прохідності дихальних шляхів і боротьби з можливими ускладненнями знеболювання. Оцінювання ефективності реанімаційних заходів.

Тема 3. Знеболювання в діяльності медичної сестри. Ознайомлення та участь у приготуванні стола анестезіолога, веденні наркозної картки, спостереженні за життєво важливими функціями організму: ЦНС, диханням і серцево-судинною системою. Засвоєння навичок надання першої допомоги під час блювання, регургітації, асфіксії, зупинки серця.

Тема 4. Знеболювання в діяльності медичної сестри. Участь у проведенні місцевої анестезії та новокаїнової блокади хірургічним хворим. Робота у відділенні інтенсивної терапії, виконання призначень лікаря та догляд за хворими.

Тема 5. Неоперативна та оперативна хірургічна техніка. Засвоєння техніки накладання м'яких пов'язок: на голову й шию, грудну клітку і плечовий суглоб. Робота медичної сестри в чистій та гнійній перев'язувальних.

Тема 6. Неоперативна та оперативна хірургічна техніка. Засвоєння техніки накладання м'яких пов'язок: на ділянку живота і таза, верхню та нижню кінцівки. Ознайомлення із застосуванням бандажа та суспензорія, еластичних і трубчастих бинтів. Робота медичної сестри в чистій та гнійній перев'язувальних.

Тема 7. Неоперативна та оперативна хірургічна техніка. Мета і принципи транспортної іммобілізації. Особливості використання штатних шинних комплектів. Особливості використання пневмошин.

Тема 8. Неоперативна та оперативна хірургічна техніка. Гіпсові пов'язки. Властивості та якість гіпсу. Види гіпсових пов'язок. Правила накладання гіпсових пов'язок.

Тема 9. Неоперативна та оперативна хірургічна техніка. Поняття про хірургічну операцію та оперативну хірургію. Види хірургічних операцій: за лежко від терміновості, за методами видалення патологічного вогнища, реконструктивні та пластичні. Елементи операцій: розсікання тканини, гемостаз, фіксація тканин, видалення

патологічного вогнища, з'єднання та дренивання рани.

Тема 10. Неоперативна та оперативна хірургічна техніка. Сучасні загальні хірургічні інструменти: для розсікання і зшивання тканин, для захоплення і фіксації, для розширення рани, спинення кровотечі. Спеціальні інструменти для операцій на окремих органах.

Тема 11. Неоперативна та оперативна хірургічна техніка. Вивчення хірургічних інструментів — загальних і спеціальних. Складання наборів інструментів для операцій на кістках, органах черевної та грудної порожнини, для трепанації черепа, трахеостомії, первинного хірургічного оброблення рани, скелетного витягання, венесекції.

Тема 12. Неоперативна та оперативна хірургічна техніка. Формування пакетів для тимчасових невідкладних оперативних втручань. Робота медичної сестри в операційній і перев'язувальній. Участь медичної сестри у підготовці та відборі інструментів для операцій. Використання загальних хірургічних інструментів під час роботи в перев'язувальній і догляду за хворими.

Тема 13-14. Лікування хворого в хірургічному відділенні. Діагностика хірургічних захворювань. Участь у заповненні медичних карток стаціонарних хворих. Збирання анамнезу життя і захворювання. Вивчення місцевих проявів захворювання: огляд, перкусія, пальпація, аускультация та різні вимірювання симетричних частин тіла.

Тема 15. Лікування хворого в хірургічному відділенні. Діагностика хірургічних захворювань.

Оцінювання результатів лабораторних та інших методів обстеження хворих.

Тема 16. Лікування хворого в хірургічному відділенні. Діагностика хірургічних захворювань. Аналіз медичних карток стаціонарних хворих, їхній зміст і особливості ведення. Вивчення документації постової сестри, ознайомлення з роботою перев'язувального, процедурного

кабінетів.

Тема 17-18. Догляд за хворими в передопераційний період. Участь у підготовці до планової й ургентної операції.

Тема 19-20. Догляд за хворими в передопераційний період. Проведення премедикації. Підготовка операційного поля. Транспортування хворих в операційну.

Тема 21-22. Догляд за хворими в післяопераційний період. Робота у відділенні реанімації й інтенсивної терапії, у хірургічному відділенні. Профілактика ускладнень після операцій, виконання призначень лікаря.

Тема 23-24. Догляд за хворими в післяопераційний період. Ознайомлення з функціонально-діагностичною апаратурою і лабораторним контролем за хворими. Документація ВРІТ та участь у її веденні.

Тема 25. Закриті та відкриті механічні ушкодження. Догляд за хворими. Робота в травматологічному відділенні. Клінічний аналіз перебігу хвороби у пацієнтів з різними ушкодженнями, обговорення питань діагностики, клінічної картини, обсягу надання першої медичної допомоги на етапах евакуації.

Тема 26. Закриті та відкриті механічні ушкодження. Догляд за хворими. Робота в травматологічному відділенні. Ознайомлення з різними методами лікування й участь у маніпуляціях та оперативних втручаннях. Догляд за травматологічними хворими.

Тема 27. Закриті та відкриті механічні ушкодження. Догляд за хворими. Демонстрація й аналіз рентгенограм травматологічних хворих. Робота в операційній та перев'язувальній.

Тема 28. Закриті та відкриті механічні ушкодження. Догляд за хворими. Участь у накладанні й знятті гіпсових пов'язок. Підготовка шини Беллера, інструментів для скелетного витягання тензійними апаратами.

Тема 29. Закриті та відкриті механічні ушкодження. Догляд за хворими. Робота в чистій та гнійній перев'язувальній, травматологічному пункті. Проведення перев'язок, зняття швів у хворих після операції. Відпрацювання підбору необхідних інструментів для первинного хірургічного оброблення ран.

Тема 30. Закриті та відкриті механічні ушкодження. Догляд за хворими. Робота в чистій та гнійній перев'язувальній, травматологічному пункті. Лікування потерпілих з гнійними ранами залежно від фази ранового процесу. Накладання м'яких клеолових і бинтових пов'язок.

Тема 31. Термічні ушкодження. Електротравма. Догляд за хворими. Клінічний аналіз перебігу хвороби в пацієнтів з опіками, відмороженнями. Обговорення питань клінічної картини, діагностики, надання першої медичної допомоги на догоспітальному етапі.

Тема 32. Термічні ушкодження. Електротравма. Догляд за хворими. Відпрацювання практичних навичок з надання першої медичної допомоги потерпілим, визначення глибини та площі опіку. Догляд за хворими з опіками і відмороженнями. Проведення некротомії та перев'язок.

Тема 33. Термічні ушкодження. Електротравма. Догляд за хворими. Демонстрування та клінічний аналіз перебігу хвороби в пацієнтів з електротравмою. Проведення лікувальних заходів в умовах відділення реанімації та інтенсивної терапії.

Тема 34. Контроль засвоєння змістовного модуля №2 «Знеболення. Неоперативна та оперативна хірургічна техніка. Догляд за хворими при ушкодженнях та травмах».

Тема 35. Модульний контроль №1.

10. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назва змістових модулів і тем	Кількість годин				
		Всього	У тому числі			
			Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота
Модуль 1. Медсестринство в загальній хірургії						
Змістовий модуль 1. Обстеження пацієнта. Профілактика хірургічної інфекції.						
1	Основні завдання хірургічної служби в Україні. Охорона праці в галузі	3	1	-	2	Робота у симуляційному центрі, проведення антропометрії, визначення та реєстрація основних показників життєдіяльності людини.
2	Обстеження пацієнта медичною сестрою	10	1	4	5	
Змістовий модуль 2. Знеболення. Неоперативна та оперативна хірургічна техніка. Догляд за хворими при ушкодженнях та травмах						
3	Профілактика хірургічної інфекції в діяльності медичної сестри	20	4	10	6	Робота у маніпуляційній, чистій та гнійній перев'язувальних, гіпсувальних, травм пункті, асистування під час накладання пов'язок, зупинці кровотеч, визначенні групової та резус-належності крові, проведенні проб на сумісність крові донора та реципієнта, надання невідкладної допомоги при закритих пошкодженнях, термічній травмі.
4	Гемостаз	16	2	8	6	
5	Тактика медичної сестри при гемотрансфузіях	16	4	6	6	
6	Знеболювання в діяльності медичної сестри	16	2	8	6	
7	Неоперативна та оперативна хірургічна техніка	24	2	16	6	
8	Лікування хворого в хірургічному відділенні. Діагностика хірургічних захворювань	16	2	8	6	
9	Догляд за хворими в передопераційний період	16	2	8	6	
10	Догляд за хворими в післяопераційний період	16	2	8	6	
11	Закриті та відкриті механічні ушкодження. Догляд за хворими	20	2	12	6	
12	Термічні ушкодження. Електротравма. Догляд за хворими	14	2	6	6	
Модульний контроль 1						
Усього		187	26	94	67	

		210	26	102	82	
--	--	-----	----	-----	----	--

11. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

№ з/п	Назва теми	К-сть годин
	<u>ОСІННІЙ СЕМЕСТР</u>	
1	Основні завдання хірургічної служби в Україні. Охорона праці в галузі. Обстеження пацієнта медичною сестрою. Вступ у хірургію. Нарис з історії хірургії. Місце хірургії в сучасній медицині. Організація та структура хірургічної служби України, основні хірургічні заклади військової та цивільної медицини. Хвороба та етапи її розвитку. Уявлення про етіологію, патогенез, клінічні симптоми та синдроми, перебіг хвороби, діагноз, прогноз хвороби, види лікування. Впровадження в хірургічну практику медсестринського процесу, його етапів. Принципи медичної етики і деонтології при обстеженні, лікуванні, догляді за пацієнтами та під час спілкування з їхніми родичами. Охорона праці в галузі. Методи обстеження пацієнта: суб'єктивні, об'єктивні, додаткові. Підготовка пацієнта до додаткових методів дослідження. Правила взяття матеріалу для лабораторних досліджень, транспортування його до лабораторії. Виконання нескладних лабораторних досліджень (експрес-методами).	2
2	Профілактика хірургічної інфекції в діяльності медичної сестри. Роль мікрофлори, наявності входних воріт і стану макроорганізму в розвитку гнійної інфекції. Екзогенна та ендогенна хірургічна інфекція. Поняття про внутрішньолікарняну інфекцію, її профілактика. Асептика — комплексна система профілактичних і лікувальних засобів у боротьбі з інфекційними ускладненнями та захворюваннями. Санітарно-гігієнічні й протиепідемічні заходи для поліпшення медичної допомоги хворим і потерпілим з гнійними захворюваннями; їх профілактика згідно з чинними наказами. Основні принципи асептики: стерилізація та ізоляція. Профілактика повітряної, краплинної, контактної та імплантаційної інфекції. Фізичні та хімічні методи стерилізації. Термічні засоби: пастеризація, паровий, сухоповітряний, обпалювання і прожарювання. Променева, газова стерилізація. Контроль стерилізації. Підготовка рук та стерилізація їх перед операцією. Надягання стерильної білизни, обробка операційною поля.	2
3	Профілактика хірургічної інфекції в діяльності медичної сестри. Антисептика — комплексний метод знищення інфекції в рані та організмі людини. Види антисептики, основні групи хімічних речовин і способи застосування їх. Операційний блок, оснащення, режим роботи, прибирання. Забезпечення режиму асептики, антисептики на етапах хірургічної допомоги.	2
4	Гемостаз. Поняття про кровотечу та крововтрату. Класифікація крововтрати. Класифікація кровотеч за причиною, зв'язком з навколишнім середовищем, наявністю проявів, часом виникнення, об'ємом крововтрати та за повторюваністю. Синдром гострої анемії, геморагічний шок, клінічні та лабораторні критерії оцінювання крововтрати, клінічні ознаки кровотечі з легенів і травного тракту. Тактика медичної сестри щодо гематом і крововиливів. Лабораторні та спеціальні методи діагностики. Механізм самостійної зупинки кровотечі. Тимчасова й остаточна зупинка кровотечі. Фізичні, хімічні, біологічні і механічні методи. Перша допомога під час зовнішніх і внутрішніх	2

	кровотеч на етапах надання медичної допомоги. Особливості інтенсивної терапії і догляду за хворими в умовах стаціонарного лікування.	
5	Тактика медичної сестри при гемотрансфузіях. Інфузійно-трансфузійна терапія в сучасній хірургії, реаніматології та інтенсивному лікуванні. Правові аспекти гемотрансфузій. Способи введення інфузійних речовин. Комплекс заходів з проведення гемотрансфузій. Показання, протипоказання до переливання крові та її компонентів. Основи ізо-серології. Система груп крові АВ0 та система резус. Визначення груп крові за допомогою стандартних сироваток та цоліклонів анти-А і анти-В реагентів. Поняття про резус- фактор. Визначення резус-належності експрес-методом стандартними антирезусними сироватками і цоліклональними D і С реагентами. Визначення якості крові та препаратів крові. Необхідні проби на сумісність еритроцитної маси донора і реципієнта. Методи і техніка гемотрансфузій. Помилки й ускладнення під час переливання препаратів крові. Догляд за хворими під час і після гемотрансфузії, лабораторний контроль.	2
6	Тактика медичної сестри при гемотрансфузіях. Донорство та його джерела. Необхідність обстеження донорів на вірусний гепатит, СНІД, сифіліс. Компоненти і препарати крові, їх клінічне застосування. Документація у випадку гемотрансфузій. Кровозамінники та гемокоректори. Класифікація розчинів за групами. Поняття про повне і часткове парентеральне харчування. Ускладнення в разі переливання кровозамінників, перша медична допомога при цьому. Організація служби крові в Україні.	2
7	Знеболювання в діяльності медичної сестри. Поняття про біль і знеболювання. Історія знеболювання. Анестезіологія — окрема медична спеціальність. Спільність її з реаніматологією та інтенсивною терапією. Поняття про загальне і місцеве знеболювання. Теорії наркозу. Види наркозу залежно від способів введення наркотичної речовини. Поняття про сучасну багатокомпонентну анестезію. Основні речовини для проведення наркозу. Апаратура для наркозу та анестезіологічні інструменти. Штучна гіпотермія. Підготовка хворих до анестезії, премедикація. Клінічний перебіг наркозу та його стадії, можливі ускладнення. Тактика в разі ускладнень, їхня профілактика. Неінгаляційний наркоз, його різновиди, переваги та недоліки. Участь медичної сестри в оформленні медичної документації із загального знеболювання. Місцеве знеболювання, механізм і види місцевої анестезії. Найпоширеніші анестезувальні засоби. Показання і протипоказання до проведення місцевої анестезії. Оснащення і техніка інфільтраційної, провідникової за методом Лукашевича—Оберста, внутрішньокісткової, внутрішньовенної та місцевої анестезії за методом О.В. Вишневського. Спинномозкова і перидуральна анестезія. Техніка проведення, протипоказання, можливі ускладнення, профілактика. Новокаїнова блокада, її різновиди і показання до проведення. Можливості анестезіологічного забезпечення на різних етапах надання хірургічної допомоги. Участь медичної сестри в проведенні місцевої анестезії.	2

8	Неоперативна та оперативна хірургічна техніка. Поняття про пов'язку та перев'язку. Види пов'язок. Основні перев'язувальні засоби та матеріали. Транспортна і лікувальна іммобілізація. М'які пов'язки: бинтові, клейові, косинкові, пращоподібні та пов'язки з підручних матеріалів. Правила бинтування. Основні типи бинтових пов'язок. Тверді пов'язки, різновиди й оснащення для їх накладання.	2
	Разом	16 год
	<u>ВЕСНЯНИЙ СЕМЕСТР</u>	
1	Лікування хворого в хірургічному відділенні. Діагностика хірургічних захворювань. Загальноклінічні методи обстеження хворих: знайомство з хворим, збирання анамнезу захворювання та життя, даних об'єктивного дослідження органів і систем, місць патологічного вогнища, лабораторні та спеціальні методи дослідження. Методика оформлення і ведення історій хвороб, необхідний мінімальний обсяг лабораторних та інших методів обстеження хворих. Організація та послідовність проведення діагностики, обстеження. Підготовка хворого до спеціальних досліджень. Участь медсестри в обстеженні хворого оформленні відповідної документації.	2
2	Догляд за хворими в передопераційний період. Організація хірургічного відділення, його структура, розміщення, палати, перев'язувальна, режим роботи, прибирання. Лікарський план обстеження і лікування хворого та його значення для роботи молодшого медичного персоналу. Поняття про загальний догляд за хірургічними хворими. Санітарно-гігієнічні вимоги до медичного персоналу та хворих. Особливості організації харчування хірургічних хворих. Визначення показань і протипоказань до знеболювання та операції (абсолютні, відносні). Оцінювання операційного ризику. Підготовка хворого до операції. Мета передопераційної підготовки: підготовка нервової, серцево-судинної систем, органів дихання, травного тракту. Підготовка операційного поля.	2
	Премедикація. Транспортування хворого в операційну. Особливості підготовки до ургентних і планових операцій. Необхідний обсяг лабораторних та інших спеціальних методів обстеження: для проведення операцій різного обсягу та загального знеболювання.	
3	Догляд за хворими в післяопераційний період. Післяопераційний період, його фази та варіанти перебігу. Порушення функцій життєвоважливих органів і процесів обміну після операції. Організація роботи і гігієнічний режим у відділенні реанімації та інтенсивної терапії (ВРІТ), оцінювання загального стану хворого. Клінічний і моніторний нагляд за хворим. Післяопераційні ускладнення, їх профілактика і усунення: психічні та невротичні розлади, порушення діяльності серцево-судинної системи, дихання, травного тракту, сечовиділення. Можливі ускладнення в ділянці рани і дренажів. Післяопераційний режим, дієта, лікувальна фізкультура. Лабораторний і функціонально-діагностичний контроль за станом хворого. Документація ВРІТ. Поняття про реабілітацію хірургічних хворих після операції.	2
4	Закриті та відкриті механічні ушкодження. Догляд за хворими. Уявлення про травму. Види травматизму та його профілактика. Організація травматологічної допомоги. Ускладнення травм — безпосередні, найближчі та пізні. Особливості обстеження травматологічного хворого, дослідження місця ушкодження. Організаційні та лікувальні принципи надання першої медичної допомоги. Види закритих травм м'яких тканин: забиття, розтягнення, розрив, струс, здавлення. Особливості діагностики, надання першої допомоги та лікування. Вивихи, їхні види, діагностика і лікування. Уявлен-	2

	ня про переломи кісток: класифікація, клінічні ознаки, надання першої допомоги. Зростання переломів. Фактори, що уповільнюють зростання. Принципи лікування. Особливості догляду за травматологічними хворими. Уявлення про поранення та рану. Види ран, розподіл їх за характером ушкодження. Клінічні ознаки ран, класифікація за стадіями розвитку інфекційного процесу. Етапи перебігу ранового процесу. Види загоєння ран. Основи надання першої медичної допомоги в разі поранень. Загальні принципи первинного хірургічного оброблення ран. Антибактеріальна, хіміотерапія. Особливості лікування у випадках гнійних ран. Симптоми нагноєння рани, консервативне та хірургічне активне лікування, використання протектичних ферментів, загальної та місцевої антибіотикотерапії, УФО, лазера, гіпербаричної оксигенації. Вторинне хірургічне оброблення рани. Особливі види ранової інфекції. Вогнепальні поранення. Особливості перебігу і лікування.	
5	Термічні ушкодження. Електротравма. Догляд за хворими. Опіки. Класифікація термічних опіків. Визначення глибини ушкодження тканин і площі опіку. Послідовність надання першої медичної допомоги хворим, боротьба з опіковим шоком, місцеве лікування в разі опіків. Роль охолодження та раннього первинного хірургічного оброблення ушкодженої ділянки для поліпшення результатів подальшого лікування. Опікова хвороба: періоди та клінічні симптоми, принципи лікування. Догляд за опіковими хворими. Хімічні опіки, їх види, прояви, перша медична допомога і лікування. Відмороження. Види холодової травми. Класифікація відморожень, періоди і ступені розвитку. Перша допомога на догоспітальному етапі та лікування. Особливості догляду за хворими з відмороженнями. Електротравма. Дія електроструму на організм людини — електроопік, загальні зміни в центральній нервовій та серцево-судинній системах, у диханні. Особливості надання першої медичної допомоги, серцево-легенева реанімація, принципи лікування.	2
	Разом:	10 год
	Всього:	26 год

Теми семінарських занять – програмою не передбачено

12. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
	<u>ОСІННІЙ СЕМЕСТР</u>	
Розділ 1 Вступ. Обстеження пацієнта медичною сестрою.		
1	Обстеження пацієнта медичною сестрою. Оволодіння методикою збирання паспортних даних. Заповнення паспортної частини амбулаторної картки і медичної картки стаціонарного хворого. Оволодіння методикою збирання основних скарг хворого, деталізація їх. Оволодіння методикою збирання історії теперішньої проблеми, анамнезу захворювання, анамнезу життя, в тому числі сімейного й алергологічного. Ознайомлення з методикою проведення огляду пацієнта. Засвоєння методики пальпації. Пальпація шкіри, лімфатичних вузлів, грудної клітки, органів черевної порожнини (поверхнева і глибока). Визначення пульсу і його ха-	2

	рактеристика. Ознайомлення з методикою порівняльної перкусії легень; визначення відносної тупості серця. Ознайомлення з методикою аускультації легень і серця.	
2	Обстеження пацієнта медичною сестрою. Обхід хворих хірургічного відділення з метою збирання паспортних даних, основних скарг, анамнезу. Демонстрація викладачем і засвоєння студентами методів сестринського об'єктивного обстеження хворих з різною хірургічною патологією: огляду, пальпації, перкусії й аускультації. Відпрацювання навичок спілкування і взаємовідносин у системі медична сестра—пацієнт—сім'я пацієнта.	2
3	Профілактика хірургічної інфекції в діяльності медичної сестри. Приготування і підготовка до стерилізації хірургічних інструментів, білизни, перев'язувального матеріалу, гумових виробів та апаратів з оптичною системою.	2
4	Профілактика хірургічної інфекції в діяльності медичної сестри. Способи укладання однорідного та різноманітного матеріалу, маркування, транспортування ізберігання стерилізаційних коробок (біксів). Стерилізація тазів для оброблення рук.	2
5	Профілактика хірургічної інфекції в діяльності медичної сестри. Техніка оброблення рук за методом Спасокукоцького—Кочергіна, розчинами первомуру (С-4), хлоргексидину біглюконату, стериліуму та іншими сучасними препаратами. Самостійне надягання стерильного халата, маски, гумових рукавичок, а також знімання використаного одягу та рукавичок.	2
6	Профілактика хірургічної інфекції в діяльності медичної сестри. Ознайомлення з фізичними і хімічними властивостями антисептичних речовин. Ознайомлення з методиками стерилізації та зберігання шовного матеріалу. Приготування перев'язувального матеріалу, білизни, халатів, масок і рукавичок до стерилізації та укладання їх у стерилізаційні коробки. Завантаження парового стерилізатора автоклава, спостереження за ходом стерилізації та розвантаження. Контроль стерилізації.	2
7	Профілактика хірургічної інфекції в діяльності медичної сестри. Підготовка хірургічних інструментів до стерилізації після чистих і гнійних операцій. Контроль оброблення на залишки крові та мийного розчину. Режим стерилізації з урахуванням анаеробної інфекції, гепатиту В і СНІДу.	2
8	Гемостаз. Засвоєння способів спинення кровотечі: накладання джгута або джгута-закрутки, стискальної пов'язки, пальцевого притиснення артерії, тугої тампонади рани, накладання кровоспинного затискача на судини і перев'язування їх у рані та на протязі (на фантомі), охолодження.	2

9	Гемостаз. Принципи й тактика надання першої медичної допомоги під час зовнішніх і внутрішніх кровотеч, шоків, індекс, оцінювання стану хворого. Транспортування і госпіталізація. Клінічний аналіз перебігу хвороби пацієнта та аналіз медичних карток, особливості консервативного й оперативного лікування.	2
10	Гемостаз. Робота в операційній, перев'язувальній, маніпуляційній: ознайомлення з остаточним гемостазом за допомогою фізичних, хімічних і біологічних методів.	2
11	Гемостаз. Участь у проведенні інструментального обстеження і догляду за хворими в стаціонарі.	2
12	Тактика медичної сестри при гемотрансфузіях. Визначення груп крові системи АВ0 стандартними сироватками та цоліклонами анти-А і анти-В. Визначення резус-належності реагентом анти-D супер.	2
13	Тактика медичної сестри при гемотрансфузіях. Проведення проб на сумісність крові донора та реципієнта. Визначення придатності консервованої крові та її препаратів.	2
14	Тактика медичної сестри при гемотрансфузіях. Участь у визначенні групи крові та резус-належності донора і хворого, проведення проб на індивідуальну сумісність, резус-сумісність, біологічної проби. Робота в маніпуляційному кабінеті та пункті взяття крові. Догляд за хворими під час і після переливання крові. Участь у заповненні документації. Робота в маніпуляційному кабінеті та пункті взяття крові.	2
15	Контроль засвоєння змістовного модуля №1 «Обстеження пацієнта. Профілактика хірургічної інфекції. Гемостаз.»	2
	Разом	30 год
	<u>ВЕСНЯНИЙ СЕМЕСТР</u>	
1	Знеболювання в діяльності медичної сестри. Вивчення апаратури для наркозу, правил техніки безпеки і роботи з наркозними та дихальними апаратами. Ознайомлення з основними лікарськими засобами для загальної і місцевої анестезії.	2
2	Знеболювання в діяльності медичної сестри. Способи забезпечення прохідності дихальних шляхів і боротьби з можливими ускладненнями знеболювання. Оцінювання ефективності реанімаційних заходів.	2
3	Знеболювання в діяльності медичної сестри. Ознайомлення та участь у приготуванні стола анестезіолога, веденні наркозної картки, спостереженні за життєво важливими функціями організму: ЦНС, диханням і серцево-судинною системою. Засвоєння навичок надання першої допомоги під час блювання, регургітації, асфіксії, зупинки серця.	2

4	Знеболювання в діяльності медичної сестри. Участь у проведенні місцевої анестезії та новокаїнової блокади хірургічним хворим. Робота у відділенні інтенсивної терапії, виконання призначень лікаря та догляд за хворими.	2
5	Неоперативна та оперативна хірургічна техніка. Засвоєння техніки накладання м'яких пов'язок: на голову й шию, грудну клітку і плечовий суглоб. Робота медичної сестри в чистій та гнійній перев'язувальних.	2
6	Неоперативна та оперативна хірургічна техніка. Засвоєння техніки накладання м'яких пов'язок: на ділянку живота і таза, верхню та нижню кінцівки. Ознайомлення із застосуванням бандажа та суспензорія, еластичних і трубчастих бинтів. Робота медичної сестри в чистій та гнійній перев'язувальних.	2
7	Неоперативна та оперативна хірургічна техніка. Мета і принципи транспортної іммобілізації. Особливості використання штатних шинних комплектів. Особливості використання пневмошин.	2
8	Неоперативна та оперативна хірургічна техніка. Гіпсові пов'язки. Властивості та якість гіпсу. Види гіпсових пов'язок. Правила накладання гіпсових пов'язок.	2
9	Неоперативна та оперативна хірургічна техніка. Поняття про хірургічну операцію та оперативну хірургію. Види хірургічних операцій: залежно від терміновості, за методами видалення патологічного вогнища, реконструктивні та пластичні. Елементи операцій: розсікання тканини, гемостаз, фіксація тканин, видалення патологічного вогнища, з'єднання та дренивання рани.	2
10	Неоперативна та оперативна хірургічна техніка. Сучасні загальні хірургічні інструменти: для розсікання і зшивання тканин, для захоплення і фіксації, для розширення рани, зупинка кровотечі. Спеціальні інструменти для операцій на окремих органах.	2
11	Неоперативна та оперативна хірургічна техніка. Вивчення хірургічних інструментів — загальних і спеціальних. Складання наборів інструментів для операцій на кістках, органах черевної та грудної порожнини, для трепанації черепа, трахеостомії, первинного хірургічного оброблення рани, скелетного витягання, венесекції.	2
12	Неоперативна та оперативна хірургічна техніка. Формування пакетів для тимчасових невідкладних оперативних втручань. Робота медичної сестри в операційній і перев'язувальній. Участь медичної сестри у підготовці та відборі інструментів для операцій. Використання загальних хірургічних інструментів під час роботи в перев'язувальній і догляду за хворими.	2
13	Лікування хворого в хірургічному відділенні. Діагностика хірургічних захворювань. Участь у заповненні медичних карток стаціонарних хворих. Збирання анамнезу життя із захворювання. Вивчення місцевих проявів захворювання: огляд, перкусія, пальпація, аускультация та різні вимірювання симетричних частин тіла.	2
14	Лікування хворого в хірургічному відділенні. Діагностика хірургічних захворювань. Участь у заповненні медичних карток стаціонарних хворих. Збирання анамнезу життя із захворювання. Вивчення місцевих проявів за-	2

	хворювання: огляд, перкусія, пальпація, аускультация та різні вимірювання симетричних частин тіла.	
15	Лікування хворого в хірургічному відділенні. Діагностика хірургічних захворювань. Оцінювання результатів лабораторних та інших методів обстеження хворих.	2
16	Лікування хворого в хірургічному відділенні. Діагностика хірургічних захворювань. Аналіз медичних карток стаціонарних хворих, їхній зміст і особливості ведення. Вивчення документації постової сестри, ознайомлення з роботою перев'язувального, процедурного кабінетів.	2
17	Догляд за хворими в передопераційний період. Участь у підготовці до планової й ургентної операцій.	2
18	Догляд за хворими в передопераційний період. Участь у підготовці до планової й ургентної операцій.	2
19	Догляд за хворими в передопераційний період. Проведення премедикації. Підготовка операційного поля. Транспортування хворих в операційну.	2
20	Догляд за хворими в передопераційний період. Проведення премедикації. Підготовка операційного поля. Транспортування хворих в операційну.	2
21	Догляд за хворими в післяопераційний період. Робота у відділенні реанімації й інтенсивної терапії, у хірургічному відділенні. Профілактика ускладнень після операцій, виконання призначень лікаря.	2
22	Догляд за хворими в післяопераційний період. Робота у відділенні реанімації й інтенсивної терапії, у хірургічному відділенні. Профілактика ускладнень після операцій, виконання призначень лікаря.	2
23	Догляд за хворими в післяопераційний період. Ознайомлення з функціонально-діагностичною апаратурою і лабораторним контролем за хворими. Документація ВРІТ та участь у її веденні.	2
24	Догляд за хворими в післяопераційний період. Ознайомлення з функціонально-діагностичною апаратурою і лабораторним контролем за хворими. Документація ВРІТ та участь у її веденні.	2
25	Закриті та відкриті механічні ушкодження. Догляд за хворими. Робота в травматологічному відділенні. Клінічний аналіз перебігу хвороби у пацієнтів з	2
	різними ушкодженнями, обговорення питань діагностики, клінічної картини, обсягу надання першої медичної допомоги на етапах евакуації.	
26	Закриті та відкриті механічні ушкодження. Догляд за хворими. Робота в травматологічному відділенні. Ознайомлення з різними методами лікування й участь у маніпуляціях та оперативних втручаннях. Догляд за травматологічними хворими.	2
27	Закриті та відкриті механічні ушкодження. Догляд за хворими. Демонстрація й аналіз рентгенограм травматологічних хворих. Робота в операційній та перев'язувальній.	2
28	Закриті та відкриті механічні ушкодження. Догляд за хворими. Участь у накладанні й знятті гіпсових пов'язок. Підготовка шини Беллера, інструментів для скелетного витягання тензійними апаратами.	2
29	Закриті та відкриті механічні ушкодження. Догляд за хворими. Робота в чистій та гнійній перев'язувальній, травматологічному пункті. Проведення перев'язок, зняття швів у хворих після операції. Відпрацювання підбору необхідних інструментів для первинного хірургічного оброблення ран.	2
30	Закриті та відкриті механічні ушкодження. Догляд за хворими. Робота в чистій та гнійній перев'язувальній, травматологічному пункті. Лікування потерпілих з гнійними ранами залежно від фази ранового процесу. Накладання м'яких клеолових і бинтових пов'язок.	2

31	Термічні ушкодження. Електротравма. Догляд за хворими. Клінічний аналіз перебігу хвороби в пацієнтів з опіками, відмороженнями. Обговорення питань клінічної картини, діагностики, надання першої медичної допомоги на догоспітальному етапі.	2
32	Термічні ушкодження. Електротравма. Догляд за хворими. Відпрацювання практичних навичок з надання першої медичної допомоги потерпілим, визначення глибини та площі опіку. Догляд за хворими з опіками і відмороженнями. Проведення некротомії та перев'язок.	2
33	Термічні ушкодження. Електротравма. Догляд за хворими. Демонстрування та клінічний аналіз перебігу хвороби в пацієнтів з електротравмою. Проведення лікувальних заходів в умовах відділення реанімації та інтенсивної терапії.	2
34	Контроль засвоєння змістовного модуля №2 «Знеболення. Неоперативна та оперативна хірургічна техніка. Догляд за хворими при ушкодженнях та травмах»	2
35-36	Модульний контроль №1	4
	Разом	72 год
	Всього	102 год

Теми лабораторних занять – програмою не передбачено

13. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	К-сть год
<u>ОСІННІЙ СЕМЕСТР</u>		
1	Основні завдання хірургічної служби в Україні. Охорона праці в галузі. Засвоєння основних принципів організації та структури хірургічної служби України. Впровадження в хірургічну практику медсестринського процесу, його етапів. Міжособистісні аспекти спілкування. Охорона праці в галузі. Дотримання правил техніки безпеки. Знищення та знезараження предметів, забруднених кров'ю, екскретамі хворих. Складання плану заходів профілактики поширення ВІЛ-інфекції, гепатиту С.	4
2	Обстеження пацієнта медичною сестрою. Засвоєння методик оцінювання загального стану пацієнта, бесіди, інтерв'ю, закріплення навичок із суб'єктивного та об'єктивного обстеження хворого (збирання скарг, анамнезу, визначення проблем, встановлення сестринського діагнозу, складання плану сестринських втручань, заповнення листку сестринського оцінювання стану пацієнта та іншої сестринської документації). Засвоєння навичок із підготовки пацієнта до додаткових методів дослідження.	6

3	Профілактика хірургічної інфекції в діяльності медичної сестри. Засвоєння основних принципів профілактики внутрішньолікарняної інфекції. Засвоєння основних гігієнічних та санітарно-протиепідемічних заходів для поліпшення медичної допомоги хворим і потерпілим з гнійними захворюваннями; їх профілактика згідно з чинними наказами. Засвоєння основних принципів профілактики повітряної, краплинної, контактної та імплантаційної інфекції. Засвоєння навичок із приготування основних видів перев'язувального матеріалу, підготовки його до стерилізації. Вибір методів стерилізації залежно від виду матеріалу, застосування фізичних, хімічних та термічних методів стерилізації. Проведення контролю стерилізації. Підготовка рук та стерилізація їх перед операцією. Надягання стерильного халату та рукавичок, оброблення операційного поля. Засвоєння основних груп антисептичних речовин і способів їх застосування. Засвоєння навичок із прибирання та забезпечення режиму асептики, антисептики на етапах хірургічної допомоги в різних структурних підрозділах хірургічного стаціонару.	6
4	Гемостаз. Засвоєння основних видів кровотеч за причиною, зв'язком з навколишнім середовищем, наявністю проявів, часом виникнення, об'ємом крововтрати та за повторюваністю. Діагностика синдрому гострої анемії, геморагічного шоку. Засвоєння клінічних та лабораторних критеріїв оцінювання крововтрати, клінічних ознак кровотечі з легенів і травного тракту. Засвоєння навичок із застосування тактики медичної сестри щодо гематом і крововиливів. Засвоєння основних методів остаточної зупинки кровотечі: фізичних, хімічних, біологічних і механічних.	6
5	Тактика медичної сестри при гемотрансфузіях Засвоєння основних принципів інфузійно-трансфузійної терапії в сучасній хірургії, реаніматології та інтенсивному лікуванні, правових аспектів гемотрансфузій. Засвоєння основ ізосерології. Система груп крові АВ0 та система резус. Засвоєння навичок із визначення груп крові за допомогою стандартних сироваток та цоліклонів анти-А і анти-В реагентів. Поняття про резус-фактор. Засвоєння методики визначення резус-належності експрес-методом стандартними антирезусними сироватками і цоліклональними D і C реагентами. Засвоєння навичок із визначення якості крові та препаратів крові. Проведення необхідних проб на сумісність еритроцитної маси донора і реципієнта. Основні методи і техніка гемотрансфузій. Помилки й ускладнення під час переливання препаратів крові. Догляд за хворими під час і після гемотрансфузії.	6
	Переливання крові. Тактика медичної сестри Організація служби крові в Україні. Поняття про донорство та його джерела. Засвоєння основних принципів обстеження донорів на вірусний гепатит, СНІД, сифіліс. Засвоєння основних компонентів і препаратів крові, показів до їх застосування. Засвоєння навичок із заповнення документації з переливання крові. Вивчення основних груп кровозамінників та гемокоректорів. Засвоєння основних принципів проведення парентерального харчування. Ускладнення в разі переливання кровозамінників. Засвоєння навичок із надання першої медичної допомоги при невідкладних станах.	6
	Разом	34 год
<u>ВЕСНЯНИЙ СЕМЕСТР</u>		

1	Знеболювання в діяльності медичної сестри Засвоєння основних історичних етапів становлення анестезіології, спільність її з реаніматологією та інтенсивною терапією. Вивчення основних видів наркозу залежно від способів уведення наркотичної речовини. Поняття про сучасну багатокомпонентну анестезію. Засвоєння основних речовин для проведення наркозу. Основні принципи застосування апаратури для наркозу та анестезіологічних інструментів. Підготовка хворих до анестезії, премедикація. Засвоєння основних стадій перебігу наркозу, можливих ускладнень. Застосування тактики медсестри в разі виникнення ускладнень. Засвоєння навичок із оформлення медичної документації із загального знеболювання. Засвоєння принципів місцевого знеболювання, основних видів анестезувальних засобів та методик їх застосування. Засвоєння техніки інфільтраційної, провідникової за методом Лукашевича—Оберста, внутрішньокісткової, внутрішньовенної та місцевої анестезії за методом О.В. Вишневського, спинномозкової і перидуральної анестезії, різних видів новокаїнових блокад. Участь медичної сестри в проведенні місцевої анестезії.	6
2	Неоперативна та оперативна хірургічна техніка Поняття про десмургію. Засвоєння техніки накладання м'яких пов'язок: на голову й шию, грудну клітку і плечовий суглоб, ділянку живота і тазу, верхню та нижню кінцівки. Ознайомлення із застосуванням бандажа та суспензорія, еластичних і трубчастих бинтів. Засвоєння основних принципів транспортної іммобілізації. Використання штатних шинних комплектів. Основні види гіпсових пов'язок. Проведення проб на якість гіпсу. Засвоєння правил накладання гіпсових пов'язок.	6
	Вивчення основних груп хірургічних інструментів — загальних і спеціальних. Засвоєння навичок із складання наборів інструментів для зупинки кровотечі, первинного хірургічного оброблення рани, операцій на органах черевної та грудної порожнини, для трепанації черепа, трахеостомії, скелетного витягання, венесекції. Участь медичної сестри у підготовці та відборі інструментів для операцій.	6
3	Лікування хворого в хірургічному відділенні. Діагностика хірургічних захворювань Засвоєння загальноклінічних методів обстеження хворих: збирання скарг та анамнезу захворювання та життя, даних об'єктивного дослідження органів і систем, місць патологічного вогнища, лабораторних та спеціальних методів дослідження. Засвоєння методики оформлення і ведення історій хвороб, необхідного мінімального обсягу лабораторних та інших методів обстеження хворих. Організація та послідовність проведення діагностики, обстеження. Засвоєння методик підготовки хворого до спеціальних досліджень. Участь медсестри в обстеженні хворих та оформленні відповідної документації.	6
4	Догляд за хворими в передопераційний період Засвоєння структури хірургічного відділення, розміщення, палат, перев'язувальних, режимів роботи, прибирання. Поняття про загальний догляд за хірургічними хворими. Засвоєння санітарно-гігієнічних вимог до медичного персоналу та хворих. Особливості проведення харчування хірургічних хворих.	4
	Передопераційний період. Роль медичної сестри. Засвоєння основних показань і протипоказань до знеболювання та операції (абсолютних, відносних). Засвоєння навичок з оцінювання ступеню операційного ризику. Участь медсестри у підготовці різних систем хворого до операції. Методика підготовки операційного поля. Засвоєння методики проведення премедикації. Транспортування хворо-	6

	го в операційну. Особливості підготовки до ургентних і планових операцій. Виконання необхідного обсягу лабораторних та інших спеціальних методів обстеження для проведення операцій.	
5	Догляд за хворими в післяопераційний період Засвоєння основних фаз перебігу післяопераційного періоду. Вивчення основних змін функцій життєво важливих органів і процесів обміну після операції. Організація роботи і гігієнічний режим у відділенні реанімації та інтенсивної терапії (ВРІТ). Поняття про основні післяопераційні ускладнення, їх класифікація, прояви, профілактика і усунення: психічні та невротичні розлади, порушення діяльності серцево-судинної системи, дихання, травного тракту, сечовиділення. Можливі ускладнення в ділянці рани і дренажів. Засвоєння навичок із забезпечення догляду за хворими у післяопераційному періоді: вибір післяопераційного режиму, дієти, лікувальної фізкультури. Лабораторний і функціонально-діагностичний контроль за станом хворого. Участь медсестри у оформленні документації ВРІТ. Поняття про реабілітацію хірургічних хворих після операції.	6
6	Закриті та відкриті механічні ушкодження. Догляд за хворими Засвоєння основних видів травм та травматизму. Засвоєння основних методик обстеження травматологічного хворого, дослідження місця ушкодження. Особливості діагностики та надання першої допомоги при різних видах закритих травм м'яких тканин: забиття, розтягнення, розрив, струс, здавлення. Засвоєння понять про вивихи та переломи кісток, їх основні види, клінічні прояви. Проведення заходів із надання невідкладної допомоги при ушкодженнях кісток. Участь медсестри у забезпеченні лікування та реабілітації травматологічних хворих.	6
	Рани. Види ран. Догляд за хворими. Засвоєння основних видів ран, їх клінічних проявів, етапів перебігу ранового процесу, видів загоєння ран. Засвоєння навичок із надання першої медичної допомоги в разі поранень. Участь медсестри у проведенні первинного хірургічного оброблення ран. Особливості проведення місцевого лікування гнійних ран залежно від фази перебігу ранового процесу. Особливості перебігу і лікування вогнепальних поранень.	6
7	Термічні ушкодження. Електротравма. Догляд за хворими Засвоєння навичок з визначення глибини ушкодження тканин і площі опіку. Послідовність надання першої медичної допомоги хворим з термічною травмою. Участь медсестри у боротьбі з опіковим шоком, місцевому лікуванні опіків. Діагностування періодів опікової хвороби, засвоєння принципів лікування та догляду за опіковими хворими. Визначення видів та періодів холодової травми. Надання першої допомоги на догоспітальному етапі. Особливості догляду за хворими з відмороженнями. Поняття про електротравму. Засвоєння навичок із визначення місцевих та загальних проявів електротравми, діагностування наслідків впливу електричного струму на організм людини. Особливості надання першої медичної допомоги, серцево-легенева реанімація, участь медсестри у забезпеченні відновного лікування хворих.	6
	Всього	58 год
	Разом	82 год

14. ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Під час вивчення відповідних тем студент може виконувати індивідуальну роботу, яка проводиться в позаурочний час та при успішному її виконанні додатково оцінюється викладачем.

Кількість балів за різні види індивідуальної самостійної роботи студента (ІСРС) залежить від її обсягу і значимості. Ці бали додаються до суми балів, набраних студентом за поточну навчальну діяльність.

Орієнтовний перелік індивідуальних завдань:

1. Підготовка ілюстративних матеріалів за тематикою практичних занять (таблиці, муляжі, наочні приладдя, графлогічні схеми практичних занять).
2. Робота з літературою й іншими джерелами інформації та підготовка реферативного повідомлення із доповіддю на практичному занятті.

Перелік тем для реферативних повідомлень:

- 1) Сучасні методи додаткового обстеження хірургічних хворих.
- 2) Сучасні засоби антисептики.
- 3) Сучасні методи передстерилізаційної підготовки хірургічних інструментів до операції.
- 4) Сучасні методи стерилізації в хірургічному стаціонарі.
- 5) Сучасні засоби для зупинки кровотечі, особливості застосування.
- 6) Сучасні засоби гемокомпонентної терапії.
- 7) Особливості проведення трансфузіологічної терапії у хірургічних хворих.
- 8) Сучасні способи транспортної іммобілізації.
- 9) Сучасні способи лікування хворих із опіковою хворобою.

14.1.ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Робота у симуляційному центрі.
2. Проведення антропометрії.
3. Визначення та реєстрація основних показників життєдіяльності людини.
4. Робота у маніпуляційній.
5. Робота у чистій та гнійній перев'язувальних.
6. Робота у гіпсувальних, травмункті.
7. Асистування під час накладання пов'язок.
8. Проведення зупинки кровотеч.
9. Визначення групової та резус-належності крові.
10. Проведення проб на сумісність крові донора та реципієнта.
11. Надання невідкладної допомоги при закритих пошкодженнях.
12. Надання невідкладної допомоги при термічній травмі.

15. ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

1. Вклад М.І. Пирогова у розвиток хірургії.
2. Шляхи проникнення інфекції в рану. Поняття про внутрішньолікарняну інфекцію; профілактика її.
3. Поняття про антисептику та асептику.
4. Фізична антисептика.
5. Стерилізація, її методи. Контроль за стерильністю.
6. Оброблення операційного поля.
7. Класифікація кровотеч. Гостра крововтрата, її критерії, клінічні ознаки.
8. Кровотечі в порожнини та порожнисті органи, їхні клінічні ознаки.
9. Тимчасові й остаточні методи зупинки кровотечі.
10. Лабораторні й інструментальні методи діагностики кровотеч.
11. Поняття про пов'язку та перев'язку. Види пов'язок.
12. Наркоз: поняття, види. Схеми інгаляційного наркозу.
13. Стадії ефірного наркозу.

14. Ускладнення маскового інгалаційного наркозу.
15. Неінгалаційний наркоз, його переваги, недоліки. Речовини для наркозу.
16. Місцева анестезія. Види. Речовини для анестезії.
17. Провідникова анестезія.
18. Анестезія змазуванням чи обприскування.
19. Інфільтраційна анестезія за методом О.В. Вишневського.
20. Спинномозкова і перидуральна анестезія. Методика, можливі ускладнення.
21. Поняття про групи крові.
22. Поняття про резус-фактор.
23. Показання та протипоказання до гемотрансфузій.
24. Ускладнення при переливанні крові.
25. Догляд за хворими до, під час і після гемотрансфузій.
26. Препарати крові. Характеристика. Показання до використання.
27. Профілактика зараження СНІДом в умовах стаціонару.
28. Кровозамінники. Характеристика їх.
29. Шляхи і методи введення інфузійних розчинів.
30. Загальна схема трансфузій.
30. Консервація і зберігання крові.
31. Поняття про хірургічну операцію. Види хірургічних операцій.
32. Методика обстеження хірургічного хворого. Документація. Деонтологічні аспекти в роботі.
33. Поняття про передопераційний період. Підготовка хворого до планової та екстреної операції.
34. Поняття про післяопераційний період. Профілактика ранніх і пізніх ускладнень.
35. Поняття про рани. Види ран. Принципи надання першої медичної допомоги в разі поранення. Активно-пасивна профілактика правця у випадку ушкодження. Транспортування потерпілого.
36. Первинне хірургічне оброблення поверхневих ран м'яких тканин, показання та протипоказання до операції. Можливі помилки під час оброблення ран. Принципи і техніки дренивання ран.
37. Загальні та місцеві ознаки нагноєння ран. Основні принципи місцевого лікування. Догляд за хворими з гнійними ранами залежно від перебігу ранового процесу.
38. Хірургічний шок. Причини, патогенез, клінічна картина, діагностика. Фази і стадії хірургічного шоку. Зміст протишоккових заходів в умовах військових дій та екстремальних ситуацій.
39. Травматизм. Види й профілактика травматизму. Поняття про ізольовані, змішані та комбіновані травми. Принципи надання першої медичної допомоги.
40. Закриті механічні травми тканин (забій, розтягнення, розрив, струс і роздавлювання). Синдром тривалого роздавлювання. Симптоми, надання першої допомоги, транспортування. Особливості лікування.
41. Переломи кісток. Види, клінічні симптоми переломів. Роль медичної сестри у наданні першої допомоги в разі переломів. Принципи лікування у випадку переломів кісток.
42. Вивихи. Клінічна картина. Діагностика. Принципи лікування хворого з вивихом.
43. Опіки. Класифікація, визначення площі та клінічна картина опіків. Тактика під час надання першої допомоги. Принципи лікування хворих з опіками. Опікова хвороба. Принципи лікування.
44. Електротравма. Загальна та місцева дія електричного струму, перша допомога у випадку електротравми.
45. Показання до проведення серцево-легеневої реанімації.
46. Види холодової травми. Класифікація відморожень за ступенем ушкодження. Клініка. Тактика медичної сестри в наданні першої медичної допомоги. Лікування та догляд за хворими з відмороженнями. Профілактика холодової травми.

16. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ТА РОБІТ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

1. Обробити руки методом С-4.
2. Обробити руки стериліумом та іншими сучасними препаратами.
3. Одягнути стерильний халат на себе.
4. Одягнути стерильний халат на себе і хірурга.
5. Обробити операційне поле за методом Гроссіха-Філончикова.
6. Спинити артеріальну кровотечу у верхній третині плеча.
7. Спинити артеріальну кровотечу в нижній третині плеча.
8. Здійснити пальцеве притискання плечової артерії.
9. Накласти джгут-закрутку.
10. Перев'язати судини в рані і на протязі (на фантомі).
11. Підготувати до роботи стіл сестри-анестезистки.
12. Провести місцеву анестезію за методом О.В Вишневецького.
13. Провести провідникову анестезію за методом Лукашевича—Оберста.
14. Накласти пов'язку “лицарська рукавичка”.
15. Накласти пов'язку “рукавичка”.
16. Накласти пов'язку Дезо.
17. Накласти колосоподібну пов'язку.
18. Накласти пов'язку на стопу.
19. Накласти пов'язку “чепчик”.
20. Накласти пов'язку “шапка Гіппократа”.
21. Накласти пов'язку “вуздечка”.
22. Накласти пов'язку на обидва ока.
23. Накласти пов'язку на ніс.
24. Накласти хусткову пов'язку в разі ушкоджень різної локалізації.
25. Визначити групу крові за допомогою стандартних сироваток.
26. Визначити групу крові за допомогою цоліклональних реагентів.
27. Визначити резус-належність експрес-методом.
28. Провести пробу на індивідуальну сумісність.
29. Провести пробу на резус-сумісність.
30. Провести біологічну пробу на муляжі.
31. Визначити придатність крові у флаконі.
32. Підготувати набір для венесекції.
33. Підготувати набір інструментів для первинного хірургічного оброблення ран (ПХО).
34. Підготувати набір для трепанації черепа.
35. Підготувати набір для операції на кінцівках.
36. Підготувати набір для скелетного витягання.
37. Підготувати набір для розтину гнояка.
38. Підготувати набір для ампутації кінцівок.
39. Підготувати набір для трахеостомії.
40. Зняти вузлові шви на муляжі.
41. Надати першу допомогу у випадку електротравми.
42. Підготувати до роботи стіл перев'язувальної сестри.

17. МЕТОДИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ

Оцінювання поточної навчальної діяльності, модульного контролю та дисципліни в цілому здійснюється відповідно до *«Інструкції щодо оцінювання навчальної діяльності студентів Буковинського державного медичного університету в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу»* (схваленої рішенням Вченої ради від 29 травня 2014 року, протокол № 9).

При оцінюванні знань студентів перевага надається стандартизованим методам контролю: стандартизований за методикою виконання контроль практичних навичок, тестування (усне, письмове), структуровані письмові роботи, робота із стандартною медичною документацією.

Форми контролю

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. На всіх практичних заняттях застосовується об'єктивний контроль теоретичної підготовки та засвоєння практичних навичок (стандартизованих за методикою виконання).

Контроль виконання самостійної роботи, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Контроль засвоєння практичних навичок здійснюється як під час поточного контролю, так і при підсумковому контролі.

Підсумковий контроль проводиться по завершенню вивчення 2 змістових модулів.

Методи контролю

Теоретичних знань:

- тестування письмове та комп'ютерне,
- індивідуальне опитування, співбесіда,
- структуровані за змістом письмові роботи.

Практичних навичок та умінь:

- контроль виконання стандартизованих за методикою проведення практичних навичок, передбачених планом практичної підготовки студента з дисципліни
- контроль заповнення стандартної медичної документації, передбаченої планом практичної підготовки

Форма підсумкового контролю успішності навчання

По завершенню вивчення модуля №1 з дисципліни «Медсестринство в хірургії» на останньому занятті проводиться контроль знань та практичної підготовки студентів. Форма підсумкового контролю успішності навчання проводиться як підсумковий модульний контроль.

До підсумкового модульного контролю допускаються студенти, які відвідали всі аудиторні (практичні) навчальні заняття, передбачені календарним планом (або своєчасно їх відпрацювали) і набрали за поточну навчальну діяльність кількість балів, не меншу за мінімальну.

Підсумковий модульний контроль передбачає перевірку теоретичних знань студента, демонстрацію виконання ним практичних навичок та вирішення ситуаційних завдань з моделювання дій середнього медичного персоналу в конкретних клінічних ситуаціях.

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент під час підсумкового контролю, складає 80. Підсумковий контроль вважається зарахованим, якщо студент за сумою всіх етапів його проведення набрав не менше 50 балів.

Підсумковий контроль теоретичних знань, набутих практичних навичок та вмінь проводять в три етапи.

I етап – тестовий комп'ютерний контроль рівня теоретичної підготовки студентів. Кожному студенту пропонуються 30 тестів, які оцінюються в 1 бал за кожний тест.

II етап - перевірка рівня засвоєння 2 практичних навичок.

III етап – розв'язування 2 ситуаційних задач.

Максимальна кількість балів, яку студент може отримати під час модульного контролю складає 80, причому максимальна кількість балів за демонстрацію виконання практичної навички складає 30 балів (практичні навички виконано методично вірно - 30 балів, виконано з недоліком, виправленим студентом самостійно - 25 балів, виправлено студентом після зауваження викладача - 20 балів, не виконано - 0 балів), за вирішення ситуаційних задач - 20 (10 балів за кожну задачу), за відповідь на питання тест-контролю - 30 балів. Модульний контроль зараховується студентові, якщо за результатами тестування він набрав не менше 20 балів, вирішив не менше 1 ситуаційної задачі (10 балів) та за виконання практичної навички отримав не менше 20 балів.

Мінімальна сумарна оцінка за підсумковий модульний контроль - 50 балів.

18. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА З ДИСЦИПЛІНИ

Оцінка з дисципліни визначається відповідно до «Інструкції щодо оцінювання навчальної діяльності студентів Буковинського державного медичного університету в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу» (схваленої рішенням Вченої ради від 29 травня 2014 року, протокол № 9).

Оцінка за модульний контроль №1 дисципліни «Медсестринство в хірургії» виставляється лише студентам, яким зараховані 2 змістові модулі з вивчення даного модуля.

Оцінка за модуль визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки підсумкового модульного контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні практичних навичок відповідно до переліку, визначеного програмою дисципліни.

Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні модулю (залікового кредиту) – 200, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 120 балів (60%) за результатами модульного підсумкового контролю – 80 балів (40%).

Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні модулю (залікового кредиту) – 200, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 120 балів (60%) за результатами модульного підсумкового контролю – 80 балів (40%).

Поточний контроль здійснюється відповідно до конкретних цілей під час кожного з практичних занять та під час самостійної роботи. Для контролю застосовують наступні засоби діагностики рівня підготовки студентів: контроль виконання практичних навичок, розв'язування ситуаційних задач, тест- контроль теоретичної підготовки.

Поточне оцінювання студентів по відповідних темах проводять за традиційною 4-бальною системою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) з подальшим перерахунком у багатобальну шкалу.

Оцінку **"відмінно"** виставляють у випадку, коли студент знає програму в повному обсязі, ілюструючи відповіді різноманітними прикладами; дає вичерпно точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок і неточностей; вільно вирішує задачі та виконує практичні завдання різного ступеню складності;

Оцінку **"добре"** виставляють за умови, коли студент знає всю програму і добре розуміє її, відповіді на питання викладає правильно, послідовно та систематично, але вони не є вичерпними, хоча на додаткові питання студент відповідає без помилок; вирішує всі задачі і виконує практичні завдання, відчувачи складнощі лише у найважчих випадках;

Оцінку **"задовільно"** виставляють студентам на основі його знань всього об'єму програми з предмету та задовільному рівні розуміння його. Студент спроможний вирішувати видозмінені (спрощені) завдання за допомогою навідних питань; вирішує задачі та виконує практичні навички, відчувачи складнощі у простих випадках; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені запитання відповідає правильно.

Оцінку **"незадовільно"** виставляють у випадках, коли знання і вміння студента не відповідають вимогам "задовільної оцінки".

Зважаючи на кількість практичних занять перерахунок оцінок у багатобальну шкалу здійснюється наступним чином:

Зважаючи на кількість практичних занять 50 (не враховуючи підсумкове) перерахунок оцінок у багатобальну шкалу здійснюється наступним чином: оцінка "відмінно" – 2,3 бали, оцінка "добре" – 1,9 балів, оцінка "задовільно" – 1,4 балів, оцінка "незадовільно" - 0 балів.

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність, дорівнює 120 балам. Вона вираховується шляхом складання кількості балів, що відповідають оцінці "відмінно" на кожному практичному занятті, крім останнього підсумкового, ($2,3 \times 50 = 115$) з додаванням максимальної кількості балів за індивідуальну самостійну роботу - 5: $115 + 5 = 120$.

Мінімальна кількість балів, яку може набрати студент при вивченні модуля, вираховується шляхом укладання кількості балів, що відповідають оцінці "3" на кожному занятті: $1,4 \times 50 = 70$.

До підсумкового модульного контролю допускаються студенти, які виконали програму дисципліни та отримали за поточну діяльність не менше 70 балів.

Оцінювання індивідуальної самостійної роботи: кількість балів за різні види індивідуальної самостійної роботи студента залежить від її обсягу і значимості, але не більше 5 балів. Ці бали додаються до суми балів, набраних студентом за поточну навчальну діяльність.

Розподіл балів, які присвоюються студентам

Номер модуля вчальних годин кредитів ECTS	Кількість змістових модулів, їх номери	Кількість практичних занять	Конвертація у бали традиційних оцінок					Мінімальна кількість балів за поточну успішність
			Традиційні оцінки				Бали за виконання ін- дивідуального завдання як виду СРС	
			"5"	"4"	"3"	"2"		
Модуль №1210/7	2	50 та 1 підсумкове	2,3	1,9	1,4	0	5	70

Оцінка з дисципліни «Медсестринство в хірургії» виставляється лише студентам, яким зараховані усі змістовні модулі з дисциплін.

Підсумковий модульний контроль здійснюється по завершенню вивчення модуля.

Максимальна кількість балів модульного підсумкового контролю дорівнює 80, модуль вважається зарахованим у випадку, якщо студент набрав не менше 50 балів.

Кількість балів з дисципліни, яку набрав студент на всіх практичних та підсумковому занятті конвертується у шкалу ECTS.

Конвертація кількості балів з дисципліни в оцінки за чотирибальною (традиційною) шкалою

Бали з дисципліни для студентів, які успішно виконали програму з дисципліни, конвертуються у традиційну чотирибальну шкалу за абсолютними критеріями як нижче наведено у таблиці.

Оцінка за 200-бальною шкалою	Оцінка за чотирибальною шкалою
Від 180 до 200 балів	«5»
Від 150 до 179 балів	«4»
Від 149 до мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	«3»
Нижче мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	«2»

Оцінка за модуль вноситься екзаменатором до «Відомості результатів поточного та підсумкового модульного контролю» (Форма № Н-5.03-2), «Індивідуального навчального плану студента», «Журналу обліку відвідувань та успішності студентів».

Оцінка з дисципліни вноситься екзаменатором до «Відомості обліку успішності» (Форма № Н-5.03-1), «Журналу обліку відвідувань та успішності студентів», «Індивідуального навчального плану студента» та «Залікової книжки».

Студенти, які навчаються на одному факультеті, курсі, за однією спеціальністю, на основі кількості балів, набраних з дисципліни, ранжуються за шкалою ECTS таким чином:

Оцінка ECTS	Статистичний показник
«А»	Найкращі 10 % студентів
«В»	Наступні 25 % студентів
«С»	Наступні 30 % студентів
«D»	Наступні 25 % студентів
«Е»	Останні 10 % студентів

Ранжування з присвоєнням оцінок «А», «В», «С», «D», «Е» проводиться деканатами для студентів відповідного курсу та факультету, які навчаються за однією спеціальністю і **успішно** завершили вивчення дисципліни.

Оцінка «FX» виставляється студентам, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але які не отримали оцінку «зараховано». Ця категорія студентів має право на перескладання заліку.

Оцінка «F» виставляється студентам, які відвідали усі аудиторні заняття з дисципліни, але не набрали мінімальної кількості балів за поточну навчальну діяльність. Ця категорія студентів має право на повторне вивчення дисципліни.

Студенти, які набрали кількість балів з дисципліни, що відповідає оцінці «не зараховано» (за рейтингом деканату оцінки «FX», «F»), не вносяться до переліку студентів, що ранжуються в деканатах, навіть після перескладання заліку з дисципліни і отримання оцінки «зараховано». Такі студенти після перескладання автоматично в рейтингах деканатів отримують оцінку «Е».

19. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

19.1. Базова

1. Кіт О.М., Ковальчук О.Л., Пустовойт Г.Т. Медсестринство в хірургії. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2017. – 326 с.
2. Практикум з медсестринства в хірургії: практикум / Р. О. Сабадишин, О. В. Маркович, В. О. Рижковський [та ін.]. – Вінниця : Нова Книга, 2017. – 360 с.
3. Хірургія: в 2-х т. Т.1. Загальна хірургія з основними видами хірургічної патології. Лікування хворого в хірургічному стаціонарі: підручник / Р. О. Сабадишин, В. О. Рижковський, О. В. Маркович, [та ін.]. – Вінниця: Нова Книга, 2018. – 784 с.
4. Хірургія: в 2-х т. Т.2. Загальна хірургія з основними видами хірургічної патології. Лікування хворого в хірургічному стаціонарі: підручник / Р. О. Сабадишин, В. О. Рижковський, О. В. Маркович, [та ін.]. – Вінниця: Нова Книга, 2018. – 750 с.
1. Кіт О.М., Ковальчук О.Л., Боб А.О та ін. Невідкладні стани в хірургії. –Тернопіль: Укрмедкнига, 2019. – 257 с.

19.2. Допоміжна

1. Основи першої долікарської допомоги. Навчально-методичний посібник./ За ред. Зуб Л.О., Сидорчука Р.І., Федіва О.І – Чернівці: Буковинський державний медичний університет, 2013. -359 с.
2. Шегедин М.Б., Шустакевич С.Ф. Медсестринство в хірургії: навч. посібн. — К.: Медицина, 2008. — 120 с.
3. Криворучко І.А., Чугай В.В., Гончарова Н.М. Медсестринство в хірургії: навчальний посібник для медичних сестер-бакалаврів – Харків, 2017. – 57с.
4. Кіт О.М., Ковальчук О.Л., Боб А.О. Хірургія. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2018. – 643 с.
5. Загальна хірургія: підручник (ВНЗ IV р. а.) / С.Д. Хіміч, М.Д. Желіба, І.Д. Герич та ін.; за ред. С.Д. Хіміча, М.Д. Желіби. — 3-є вид., переробл. і допов. Медицина. Київ. –2018.
6. Навчальний посібник з хірургії в модулях: навч. посібн. / За ред. Л.М. Ковальчука. – К.: Медицина, 2018. – 480 с.
7. Хірургія: підручник / О.Ю. Усенко, Г.Б. Білоус, Г.Й. Путинцева.– К.: Медицина,2019. – 400 с.
8. Лисенко Б.П., Шейко В.Д., Хіміч С.Д. Хірургія : Підручник. – К.: ВСВ Медицина,2017. – 712 с.
9. Кондратенко П.Г. Хірургія : Підручник. – К.: Медицина, 2019. – 968 с. 3.
10. Кіт О.М., Ковальчук О.Л., Боб А.О. Перша долікарська допомога. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2018. – 335 с.
11. Лучанко П.І., Кіт О.М., Фрондзей І.В., Боб А.О. Основи трансфузіології. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2019. – 287 с.
12. Ковальчук Л.Я. Хірургія. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2017. – 1055 с.

19.3. Інформаційні ресурси

1. <http://moodle.bsmu.edu.ua/> Дистанційне середовище "MOODLE" БДМУ. – Дисципліна "Медсестринство в хірургії". – Методичні вказівки. Конспекти. Ситуаційні задачі. Тести для самоконтролю. Аудіо- та відеоматеріали, мультимедійні презентації.
2. Про затвердження Примірного положення про лікарню «Хоспіс» (відділення, палату паліативного лікування) для хворих на туберкульоз [Електронний ресурс] / Наказ МОЗ України від 11.06.10 р. № 483. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0483282-10#Text>
3. Про затвердження Стандартів медичної допомоги "Хронічний больовий синдром у дорослих та дітей" [Електронний ресурс] / Наказ МОЗ України від 06.04.2023 № 643 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0643282-23#Text>
4. Про удосконалення організації надання паліативної допомоги в Україні [Електронний ресурс] / Наказ МОЗ України від 04.06.2020 № 1308 . – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0609-20#Text>

5. Всеукраїнська рада реанімації – Режим доступу: <https://urc.org.ua/>
6. Європейська рада реанімації – Режим доступу: <https://www.erc.edu/>
7. Медична газета Здоров'я України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://health-ua.com/newspaper/med_gaz_zu
8. Журнал «Хірургія України» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://surgukraine.com.ua/>
9. Журнал «Шпитальна хірургія» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/surgery>
10. Журнал «Український журнал клінічної хірургії» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://presa.ua/ukrains-kij-zhurnal-klinichnoi-hirurgii.html>
11. Журнал «Медсестринство» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/nursing>
12. Журнал «Медсестринство: теорія і практика» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dniprophc.com.ua/vydannya-ctntry/journal-nursing-theory-and-practice/>

20. УКЛАДАЧІ ДОВІДНИКА ДЛЯ СТУДЕНТА (СИЛАБУСУ)

1. *Лілія БОРЕЙКО – к.мед.н., доцент кафедри догляду за хворими та ВМО*
2. *Олег ХОМКО - к.мед.н., доцент кафедри догляду за хворими та ВМО*